

Grønland i krig - Spillet om Arktis 1939-45

Forfatter: Peter Harmsen.

Forlag: Lindhardt og Ringhof, 2024.

Antal sider: 416 sider.

Pris: 329,95 kr.

Anmelder: Simon Papousek

Rating: 5/5

...

Forfatteren Peter Harmsen har de seneste år bemærket sig positivt på den danske bogscene med sine interessante og velskrevne bøger blandt andet om krigen i Stillehavet under Anden Verdenskrig og den Japansk-Kinesiske Krig. Og nu har Harmsen vendt Fjernøsten og Stillehavet ryggen, og er aktuell med sin seneste bog; *Grønland i krig*.

Grønland i krig. Spillet om Arktis 1939-45 fortæller historien om Grønlands geopolitiske afgørende position under anden verdenskrig med nye øjne og tilføjer nyt til historieskrivningen om Grønland under krigen er ikke Harmsens ønske at skrive en revisionistisk beretning. Derimod er sigtet at bringe en nuanceret fortælling. Kildematerialet baserer sig på tyske og amerikanske arkivalier, samt grønlændernes egne beretninger.

Bogen indledes med en kort gennemgang af Grønlands historie med fokus på Hans Egedes missionsarbejde. Når historien nærmer sig 1800-tallet bliver Grønlands position som koloni og kolonimagernes ageren over for øen fokuspunktet, og der tegner sig mere og mere tydeligt et billede af, at Grønland er i USAs, Canadas, Ruslands og Englands interessesfære. Grønland er på dette tidspunkt del af det danske rige, og den position fastholdes. Også selvom USA i 1917 køber De Vestindiske Øer fra Danmark og det her kommer på tale, at Grønland også kan sælges, forbliver Grønland på danske hænder. Netop købet af De Vestindiske Øer er væsentlig, idet Washington samtidig anerkendte Grønland som en del af det danske suverænitetssområde. Grønland indtog herefter en mere og mere central position, da øen var velegnet til landingsplads for den flyvning, der i disse år tog sine første skridt. Hvor grønlænderne placerede sig i denne position, behandles som sådan ikke hos Harmsen. Det er udelukkende Grønland som geografisk sted, der er interessant. Hvis læseren er interesseret i en fremstilling, som går tættere på den danske politik og hvorledes grønlænderne forholdt sig, kan bogen *Stauning og Grønland* af Niels Nørgaard (Gads Forlag, 2024) anbefales.

Dernæst fokuseres der på tiden op til krigsudbruddet i 1939. Tyskerne gennemfører blandt andet en række videnskabelige ekspeditioner til Grønland og USA udtaler frygt for luftangreb på amerikansk territorium fra luftbaser på Grønland. Her er det navnlig de tyske zeppeliners rækkevidde, som vækker bekymring hos amerikanerne.

Da krigen bryder ud, vokser interessen for Grønland. Direktøren i Grønlands Styrelse udtaler blandt andet, at ”- vi har koloniseret, civiliseret og kristnet folket, der fortsat ønsker at forblive hos Danmark, dets moder” (side 57). En tanke som går igen hos mange danskere i Grønland. Hvorvidt grønlænderne er enige i disse betragtninger, berettes der ikke om.

På den sydvestlige del af Grønland ligger bygden Ivigtut. Et lille sted, som ikke desto mindre bliver et væsentligt omdrejningspunkt for Grønlands rolle under krigen. Her befinder sig en mine, hvorfra der

udvindes kryolit, som kan anvendes i flyindustrien. Og dette kendskab har begge sider af Atlanten og ikke mindst Japan. Det kommer til udenrigspolitiske sammenstød mellem amerikanerne, danskerne, englænderne og canadierne om, hvem der eventuelt skal forsvare og beskytte Ivigtut. Et af spørgsmålene er, hvordan USA vil agere over for tysk fjendtlighed, hvis det skulle komme der til. På dette tidspunkt er USA endnu ikke trådt ind i krigen, og må forholde sig så neutralt som muligt. Alligevel truer USA med at sende en destroyer afsted til området, og markerer sig således som en alt andet end neutral spiller. Med hjælp fra blandt andre den danske gesandt i USA – Henrik Kauffmann – begynder amerikanerne således en gradvis optrapning af tilstedeværelsen i Grønland. I Grønland hilses amerikanerne velkommen af den danske landsfoged Aksel Svane, som fortæller, at: *"Et mere tilstrækkeligt forsvar af minen er påkrævet, eftersom indkomsten fra kryolitten er afgørende for Grønlands velfærd, mens erobring eller ødelæggelse af minen ville være en katastrofe"* (side 155). Med Monroe-doktrinen i hånden som argumentation for USA's "ret" til at indlemme Grønland i sin interessesfære, var vejen til amerikanernes befæstning og mere eller mindre overtagelse af Ivigtut og minen således klarlagt. Snart efter amerikanernes ankomst, bliver der anlagt flyvepladser, fødselstallet i Grønland stiger og der bliver etableret en slædepatrulje som kan overvåge det ufremkommelige Østgrønland.

Bogen beretter også om de tyske ekspeditioner som blev sendt afsted til Grønland. Flere af disse var under dække af at være videnskabelige ekspeditioner, sammen med nordmænd. Men deres fredelige hensigter til trods, narrer ikke amerikanerne. Deres mistro bliver vakt og det kommer til åben kamp mellem tyske Abwehr-agenter og amerikanske patruljer. Disse amerikanske patruljer var etableret med deltagelse af grønlandske jægere. De fungerede som vejvisere og qua deres terrænkendskab og viden om overlevelse i den barske natur i det, også på det tidspunkt, tyndtbeboede Østgrønland.

Grønland i krig fortæller et stykke væsentligt dansk udenrigspolitisk historie foruden en interessant vinkel på Anden Verdenskrig. Grønlands afgørende udenrigspolitiske og sikkerhedspolitiske position understreges tydeligt, herunder hvilken betydning Grønland havde for at sikre det fremtidige fred og sameksistens mellem Nordamerika og Europa. Bogen er godt fortalt i et tempo der gør, at historien aldrig bliver kedelig. Iblandet grønlændernes egne oplevelser og beretninger gør, at fortællingen om Grønland under Anden Verdenskrig bliver mere end blot en fortælling om en slagmark.

Tilføj kommentar

Du skal **logge ind** for at kommentere på denne samtale.